

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

§.III. De Moralibus Regulis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

XLIX. Qui prior appellat, prior agat.

C. 2. de Ordin. cognition. GONZALEZ in hoc cap. illam Regulam sic explicat, ut verus sensus sit, quòd is, qui appellat, est Actor in secundâ instantiâ coràm Judice ad quem, etsi Reus fuerit in primâ instantiâ coràm Judice à quo, eamque desumptam dicit ex L. Qui appellat. 29. ff. de Judiciis.

S. III.

De Moralibus Regulis.

Antequàm colligantur Regulæ Morales juxtâ divisionem superiùs memoratam, una Generalis præmittenda, quæ præ aliis omnibus est notanda ac retinenda; præscribit enim modos, quibus exorta circa Mores dubia decidenda sint, quòd ad Mores permaximè pertinet.

ARTICULUS I.

De Canonicis Morales Questiones decidendi Modis.

OBSERVATIO.

In Jure Canonico non alii leguntur modi, quibus Morales Questiones decidantur, quàm isti.

1. *Scriptura sacra. C. 3. DIST. XX.* ibi enim habetur, ad alia recurrendum, cùm casus decidi nequeunt ex Scripturâ.

2. *Canones*, mox citandorum Textuum, quibus *Decretales Summorum Pontificum* annumerantur: in Priore enim legitur fidem inutiliter habere, qui Canones non recipit: in Posteriori, Canones vocantur Divina Scripta Græca, quia nondùm erant Canones Latini, qui ab Ecclesiâ Romanâ reciperentur. *C. 1. DIST. XX. C. 3. cit.*

3. *Sancti Patres. C. 3. cit.* in utroque expressè habetur: *Clementina 1. de Fide & Summâ Trinit.* quæ præfert opinionem; quæ docet in Baptismo infundi Infantibus Virtutes, ex eo quòd sit Sanctorum dictis magis consona.

4. *Sanctorum exempla. C. 3. cit.* hic modus in isto Capite exprimitur, quòd restringendum ad ea, quæ Legi Naturali vel Divinæ manifestò non adversantur.

5. *Concilia Generalia vel Particularia. C. 3. cit.* hic etiam *ibid.* exprimitur.

6. *Sedes Apostolica*, si à Conciliis Particularibus decidi nequeant. *C. 1. DIST. XX.*

Non obstat, quòd Canon 2. & Canon 3. citati inter Apocryphos à Criticis collocentur; hoc enim non fit propter id, quòd continent, sed ob Autoris illorum incertitudinem: præterea Canon 3. nihil habet, quòd non sit in Canone 1. quem omnes legitimum esse LEONIS IV. sætum agnoscunt, eo solo excepto, quòd de exemplis Sanctorum dictum est, quòdque confirmatur ab eodem Canone 1. Quòd enim dicit de Scriptis Patrum, extendere fas est ad eorum exempla, quæ non minoris ponderis ac autoritatis sunt, quàm illorum Scripta. *Can. 2.* de alio Decisionum fonte non loquitur quàm de Decretalibus, de quarum autoritate mentio ampla fit in *DIST. XIX.* quæ tota est in illâ probandâ. Ad hæc *Canon 3. DIST. XX.* de eadem sermonem facit, & recensens Pontifices Veteres, quorum Decretales reciperentur, incipit à Siricio, idèoque excludit ab hoc numero illas, quæ Antiquioribus suppositæ sunt.

In recensendis Fontibus, ex quibus Ethica Christiana haurienda est, juxtâ Juris Canonici præscriptum, ordinem autoritatis secuti sumus; idèoque 1. locum dedimus Scripturæ Sacræ, 2. Conciliis Generalibus, 3. Decretis Summorum Pontificum, 4. SS. Patribus, 5. Istorum exemplis, insinuavimusque, in Controversiis circa illam exortis, non esse recurrendum ad Summos Pontifices, nisi cùm à Conciliis Particularibus finiri non possunt, vel quia illorum Celebratio possibilis non est, vel quia non consentiunt in Decisione.

Ex notato ordine sequitur, quòd si SS. Patrum Dicta, vel Pontificum Decreta, adversentur vel Scripturæ, vel Conciliorum Generalium Definitionibus,

Tom. I.

Regulæ Decisionum esse nequeant: hoc agnoscit GRATIANUS *DIST. XIX. sub Can. 7.* excludens expressè ab his, quæ dixerat in favorem Sanctionum Pontificiarum, quascumque præceptis Evangelicis adversantes. Idem S. LEO confirmat in *Can. 2. DIST. XIV.*

Quòd mox observatum est ad Decisiones ab iisdem datas circa proposita eisdem dubia, hujus rei exemplum refertur attentione dignissimum in Commentario VAN ESPEN in *DIST. XX. Concilium Toletanum IV. an. 686.* cui præsidebat S. Julianus Confessionem 16. Capitulis constantem miserat ad *Benedictum II. Papam*; intellecto autem, quòd iste quatuor ex illis improbareret, biennio post congregatum fuit aliud Concilium, in quo cùm reperissent ista consona Dictis SS. Ambrosii, Augustini, Fulgentii, pronuntiarunt, standum esse his Dictis. Legebis citatum exemplum, & concludes, quòd notata exceptio jure merito notanda est.

Clementina suprâ citata inter Regulæ vel Fontes Decisionum Moralium & aliarum ad Doctrinam spectantium, recensere videtur Theologorum Modernorum Sententias, cùm illas collocet inter momenta, quibus determinatur ad relatam opinionem alteri præferendam; sed id restringendum ad ea, de quibus nec Scriptura, nec Concilia, nec Summi Pontifices, nec SS. Patres quidquam clarè dixerunt, nec non ad ea, in quibus Moderni Theologi cum SS. Patribus consentiunt, vel de Theologis intelligendum, quorum Doctrina communiter recepta est, ut *Divi Thomæ*; aliorumve similium. Hæc Clementina facta est approbante Concilio Viennensi, an. 1311.

Quòd de SS. Patrum autoritate in Decisionibus hæctenus dictum est, confirmatur per *Cap. unicum de Fide & Summâ Trinit. in VI.* in quo deciditur ex consensu illorum, tùm Græcorum, tùm Latinorum, Spiritum Sanctum unâ Spiratione æternaliter procedere ex Patre & ex Filio: desumitur ex *Concilio Lugdunensi. I.* Idem Textus distinguit Doctores à Patribus, & *Glossa* in verba *Doctorum* ait, quòd illorum præcipuus est ordo in Ecclesiâ, illud probans per *C. 12. de Hæret. S. Sicut*, addit, quòd hoc nomine intelligendi sint Prædicatores & Prælati, ad id autem allegat *C. 1. DIST. XLIII.* Horum duplex genus, aliud Pontificum, aliud non Pontificum, ibi distinguitur à S. GREGORIO.

ARTICULUS II.

De Prohibitoriis circa Mores Regulis.

OBSERVATIO.

Prohibitoria circa Mores Regulæ hæc sunt.

I. Plus timeri solet quòd specialiter, quàm quòd generaliter inhibetur.

Clem. unic. de excess. Præl. in fine.

II. Cùm quid prohibetur, prohibentur etiam omnia, quæ ex illo sequuntur.

R. 35. 80. de Reg. Jur. in VI.

III. Malitiis hominum non est indulgendum, *C. 23. de Rescript. C. 5. Qui accusant Matr. C. 27. de Priv.*

Hæc Regula Superiores præcipuè respicit; horum enim est Hominum malitias correctione, vel punitio, vel Lege coercere.

REGULÆ RATIO. Fiunt in dies pejores Homines, nec eorum malitiis obvietur: vix enim penâ in officio suo retinentur.

IV. Fraus & dolus nemini patrocinari debet.

C. 15. 16. de Rescript. R. 4.

Includitur in superiori, fraus enim & dolus sunt malitiæ, quibus non est indulgendum, ac quibus indulgeretur, si cuiquam patrocinari permitterentur. Contrâ

verborum æquivocationes trahi potest; fraus enim & dolus sunt actionum æquivocationes.

REGULÆ RATIO: Si secus fieret, quàm ferat Regula, ad fraudem & dolum aperiretur via maximè frequentanda.

V. Quæ vi metuve fiunt de Jure in irritum revocanda.

vel quod eodem recidit, *Qua vi metuve fiunt carere debent robore firmitatis. C. 4. De iis, qua vi.*

RATIO REGULÆ. Vis metusve libero officium consensui ad actum valorem jure merito desiderato.

Resfringenda ad vim metusve injusta; nam v. g. si quis metu justæ Depositionis, Beneficio renuntiat, renunciatio valet; vel si alius metu mortis meritæ, & à Judice præceptæ fœminam sibi in matrimonio jungat, matrimonium validum est.

VI. Nullus debet de malitiâ suâ commodum reportare.

C. 7. de Judiciis. C. 9. de Dolo & Contu. R. 2.

Ad quartam reducitur; est enim velut illius Ratio, cum dolus nemini debeat patrocinari, ne ex malitiâ commodum reportet.

REGULÆ RATIO. Indè remuneraretur, undè puniendus est.

VII. Contumax non esse debet melioris conditionis, quàm Obediens.

C. 9. de Dolo & Contum.

RATIO: Inobedientia amaretur, & obedientia odio haberetur.

VIII. Propter Scandalum vitandum, non est Veritas omittenda.

C. 3. de Reg. Jur. Intellige Veritatem præcepti, ut illa Regula concordet cum 25. ejusd. Tit.

REGULÆ RATIO. Sicut non sunt facienda mala prohibita, ut eveniant bona, ita nec omittendum bonum præceptum, ut vitentur mala.

IX. Quod ad defensionis subsidium est inventum, non debet ad deprecationis dispendium retorqueri.

C. 12. de Penis.

REGULÆ RATIO. Contrarium agens gratiâ abutitur, bonumque in malum convertit, utrumque autem injustum est.

X. Peccati venia non danda nisi Correcto.

C. 5. de Reg. Jur. in VI.

REGULÆ RATIO. Peccati venia non Correcto data, novæ culpæ occasio est. A foro exteriori ad interius extendenda est.

XI. Nemo potest ad impossibile obligari.

C. 6. ibid. defumitur ex Jure Naturali.

Ad illam reducitur 41. & 66. Regula, ut effectus ad causam.

REGULÆ RATIO. Injusta esset hujusmodi obligatio, cum impleri non possit.

XII. Non est sine culpâ Qui rei, quæ ad eum non pertinet, se immiscet.

C. 19. ibid.

Optima est contra Curiosos, nec non illos, qui artes, quas ignorant, exercent, vel sine mandato aliorum negotia gerunt.

REGULÆ RATIO. Ex ordine vel statu suo egreditur, qui id agit quod Jure Divino, imò & Naturali prohibetur; præterea rei alienæ se immiscens, negligens est suæ; cum enim sua quemque res satis illum occupet, qui alienæ se immiscet, suam negligere necesse est.

XIII. Cum quid prohibetur, prohibentur etiam omnia, quæ ex illo sequuntur.

C. 29. ibid. Vide R. 6. præcepti.

REGULÆ RATIO. In Principio Consequentia includuntur.

XIV. Locupletari non debet Quis cum alterius injuriâ, vel jacturâ.

C. 48. ibid.

Loquitur de jacturâ injustâ, ut inferre licet ex præcedenti voce, injuria, quæ injustum nocumentum significat.

REGULÆ RATIO: Qui cum injusto alterius damno locupletatur, furtis vel quasi furtis, res suas auget.

XV. Non est obligatorium contra bonos Mores præstitum juramentum.

C. 58. ibid. C. 3. de Jurejur. in 3. Collect. R. 18. infra.

REGULÆ RATIO. Inferioris Lex Superioris Legi contraria non ligat; promissorium autem juramentum, de quo Regula, est Lex privata sibi à Jurante imposita, undè, cum Homo sit infinitè inferior Deo, Lex illa Jurantem non ligat, si sit Legi Dei contraria, qualis est, quando contra bonos Mores juratur.

XVI. Dolo facit qui petit, quod restituere oportet eundem.

Intelligitur de restitutione ei, à quo petit, faciendâ; si enim restituendum esset alteri, justè peteretur, cum injusto Detentori res auferretur, ut Domino legitimo daretur. *C. 59. ibid.*

Regulæ Casus hic esse videtur: quamdam pecuniæ summam vero titulo Joanni debes, hanc à te peto tanquam potiori titulo, sed sicto mihi debitam, ut illa Joannem frustrer, tibi que servem; vel petens usuras, quas tibi restituere teneor, Creditores tuos debitis frustror. In utroque casu me dolose agere manifestum est, nec non ad restitutionem teneri erga illos, quibus dolus meus præjudicat.

XVII. Nemo ex consilio, dummodò non sit fraudulentum, obligatur.

C. 62. ibid.

Excipiendi videntur casus, in quibus ex justitiâ consilium bonum dare tenetur qui dat; quales sunt, Confessor circa Animæ Salutem, Medicus circa Corporis sanitatem, Advocatus circa lites; isti enim, si ex ignorantia, ex negligentia, aliâve culpâ malum præbent consilium, injustitiam committunt, cum ex officio, bona dare Consilia teneantur; undè videntur in eos, quibus per mala consilia nocent, obligari.

XVIII. In malis promissis fidem non expedit observari.

C. 69. C. ibid. 3. de Jurejur. in 3. Collect.

REGULÆ RATIO. Lex Deo contraria non est servanda, malum promissum est Lex Deo contraria, ac proinde non est servandum.

XIX. Qui contra jura mercatur, bonam fidem præsumitur non habere.

C. 92. ibid.

Excipiendi casus, in quibus Lex, quæ violatur, est merè pœnalis.

REGULÆ RATIO. Præsumptio, de quâ Regula, justa est ex eo, quòd alicujus culpæ Reus circa aliquam rem, alius non ab similibus Reus circa eandem non immeritò creditur, eodemque reit interpretatio *Canisii* in eandem.

XX. Bona fides non patitur, ut exactum semel, iterum exigatur.

C. 83. ibid.

Loquitur Regulâ de iteratâ exactione scienter factâ.

REGULÆ RATIO. Non potest Quis cum bonâ fide indebitum scienter exigere: exactum autem semel, indebitum est, ac proinde non potest iterum scienter exigi, sine malâ fide.

Ad pœnam extenditur, quæ bis eadem, de eodem delicto non iterato, exigi nequit sine malâ fide. *Canisius in hanc Regulam.*

XXI. Quidquid in sacris Deo rebus & in Episcopis injustè agitur, pro Sacriligio reputatur, quia Sacra sunt, & à quoquam violari non debent.

C. 7. de Reg. Jur.

REGULÆ

REGULÆ RATIO. Ex Epist. 2. *Stephano I.* suppositâ vulgò desumitur, relatâ integrâ apud *LABBEUM. Conc. to. 1. p. 732.* at ex variis locis Autorum longè posteriorum confecta est, ut patet ex citationibus marginalibus. Regula tamen indè deducta non ideò rejicienda, cum nihil nonnisi veri habeat & à *GREGORIO IX.* approbata sit.

XXII. Qui ex timore præceptum facit, aliter quàm debeat, facit, & ideò jam non facit.

C. 8. *ibid.*

REGULÆ RATIO. Timor pœnæ temporalis, vel æternæ sensibilis, non excludit peccati voluntatem, idcirco, dum ex tali timore sit præceptum, cum voluntate non faciendi sit, ideòque æquè inutiliter & damnabiliter, ac si non fieret; idque, quia in vitandâ pœnâ, à jacturâ à Deo districtâ ultimus finis constituitur.

XXIII. Non est arguendus, nec impugnandus, cujus Crimen non deprehenditur.

C. 13. CAUS. VI. QUÆST. III.

REGULÆ RATIO. Correptio videtur tunc injusta, ideòque nociva.

XXIV. Periculosissimè admittitur hæc Compensatio, ut mali aliquid faciamus, ne alius gravius malum faciat.

C. 1. DIST. XIV.

REGULÆ RATIO. Temerariè, incautè & injustè exponimus Salutem nostram pro Salute alienâ: incerti enim sumus de veniâ pro peccato nostro obtinendâ; incerti etiam, an talis indiscreta Caritas Proximo proderit; dum enim impeditur peccatum exterius, peccatum interius non cavetur.

XXV. Etiâ Bonum, (*intelligo Bonum consilii non præcepti*) quondòque omittendum sit, malum numquàm est committendum.

C. 2. *de novi operis.*

REGULÆ RATIO. Bonum cessat quondòque esse Bonum, ratione circumstantiarum, sed nullæ sunt circumstantiæ, quæ efficere possint, ut quod in se malum est, de quo hic sermo, desinat esse malum.

XXVI. Ignoscendum Erranti ex simplicitate, non autem Pervivanti in errore cognito.

Cap. 8. DIST. VIII.

REGULÆ RATIO. Probabilis error (qualis qui ex simplicitate aliâve honestâ causâ oritur) excusat, non item alius.

XXVII. Non tanto pondere prohibenda licita, quæ non expediunt, quanto pondere prohibenda illicita.

C. 9. CAUS. XXVIII. QUÆST. I.

RATIO. Prius, minus malum, quàm posterius.

XXVIII. Qui scit se aliis præpositum, si ut non vult gravis oneris sarcinam ferre, ita non audeat illis importabile pondus imponere.

C. 14. CAUS. II. QUÆST. VI.

RATIO. Alteri ne feceris, quod tibi fieri non vis.

XXIX. Non est putandum in verbis Scripturarum, esse Evangelium, sed in sensu; non in superficie, sed in medullâ; non in sermonum foliis, sed in radice rationis.

C. 64. CAUS. I. QUÆST. I. Ex. S. *Hieronymo.*

REGULÆ RATIO. Littera occidit, Spiritus vivificat: verba sunt velut Corpus, vel cortex; sensus verò, sicut Anima vel succus.

XXX. Quod licet, sed non expedit, quale id, ex quo Hominibus Salutis impedimentum infertur, non est faciendum.

C. 9. CAUS. XXVIII. QUÆST. I.

REGULÆ RATIO. Licitum hoc casu sit illicitum ratione circumstantiæ, quâ efficitur non expediens.

XXXI. Jungendi non sunt, quibus studia & Vota sunt diversa.

Tom. I.

C. 22. CAUS. XVI. QUÆST. VII.

REGULÆ RATIO. Hujusmodi coherere & conjungi nequeunt.

XXXII. Ex eventu Facta æstimanda non sunt. C. 8. 9. 10. DIST. XLVII. Hinc non judicandum, quòd Pastor Gregem suum pro debito officio non curet, ex eo solo, quòd Grex malus sit.

REGULÆ & Exempli RATIO. In Moralibus, ut in Physicis, multa impediunt, ne res eventum congruum habeant.

XXXIII. Adversitas, quæ Bonis objicitur, probatio est Virtutis, non indicium Reprobationis.

C. 48. CAUS. VII. QUÆST. I.

Regula loquitur de Viris Justis, vel saltem de Pœnitentibus: desumitur ex S. GREGORIO eamque probat naufragio S. PAULI euntis in Italiam ad prædicandum, quod sic exprimit: *Quis enim nesciat, quàm prosperum fuit quod S. Paulus Apostolus prædicaturus ad Italiam veniebat, & tamen veniens naufragium pertulit, sed navis Cordis, in Maris fluctibus, integra stetit.* Malè ergo existimatur Malus, qui affligitur, si aliudmè Bonus habeatur.

XXXIV. Non spectandum, quid Quis dicat, sed quid agat.

C. 71. CAUS. XII. QUÆST. II.

REGULÆ RATIO. Plenus venter facilè de jejuniis disputat, idem dic de Divite, ergà paupertatem, de Sano, ergà morbos.

XXXV. Sapiens non est omnis, qui nocet.

C. 14. CAUS. VI. QUÆST. I.

REGULÆ RATIO. Initium Sapientiæ timor Domini.

ARTICULUS II.

De Permissoriis circa Mores Regulis OBSERVATIO.

Non alia leguntur in Jure Canonico circa Mores Permissoria Regula, quàm ista.

I. Aliud est præcipere, aliud permittere; præcipimus quod placet: quod autem permitimus, nolentes permitimus.

C. 9. CAUS. XXXI. QUÆST. I.

RATIO. Præcipiens eligit, Permittens alienæ necessitati obedit.

II. Necessitas facit licitum, quod non est in Lege licitum.

C. 4. *de Reg. Jur.*

Refrigenda ad illa, quæ ex se mala non sunt, quæ non sunt Odium Dei, Perjurium, Mendacium, ista siquidem nullâ ex causâ licita sunt.

REGULÆ RATIO. In gravi, & urgente necessitate, de quâ Regula, obligare non intendit Legislator, nec potest intendere, quia plus prodest, vel minus obest non servata Lex, quàm prodesset, vel obesset servata.

III. Vim vi repellere omnes Leges omniaque Jura permittunt.

C. 3. *de Sent. Excom.*

REGULÆ RATIO. Quolibet Jure Homini licet seipsum conservare, ideòque & repellere, quæ huic conservationi adversantur.

Regula huic alibi additur *cum moderamine inculpata vitæ*; idque, quia vim vi Repellens sui defensionem intendere debet, nec aliam in repellendo vim adhibere, quàm quæ ad removendam præsentem injuriam, verè necessaria est. C. 2. 18. 19. *de Homicid.*

IV. Necessitas non habet Legem.

C. 11. *de Conf. DIST. I. C. 2. de Observ. Jejun.*

Eadem est ac I. nam sensus illius est, quòd Necessitas à Lege excuset, ac proindè, quòd licitum faciat quod in Lege illicitum est.

Refrigenda ergò est eodem modo, ac illa.

V. Frustrà quis sibi postulat fidem servari ab eo, cui fidem præstitam servare recusat.

C. 75. *ibid.*

REGULÆ RATIO. Contrahentes paræ sunt conditionis ergà Contractum, undè, si alter fidem frangat, alteri frangere licet.

Vide *Canisum* in hanc Regulam.

VI. De Manifestis, quæ non possunt bono animo fieri, nobis permittitur judicare.

C. 2. *de Reg. Jur.*

REGULÆ RATIO. Judicium hujusmodi non lædit Proximum.

VII. Illa nonnunquam sinenda sunt, quæ, si cæteris constet integritas, nocere sola non valent.

C. 3. CAUS. I. QUÆST. VII. R. 33. *Præcept.* Ad Abusum circà Disciplinam, qui sine scandalo tolli non possunt, Regulam hanc accommodare licet; dùm enim Fides & Mores sunt integra, abusus isti non nocent.

REGULÆ RATIO. Si ad vitandos Saluti non nocivos abusus excitetur scandalum, morbo pejus remedium adhibetur, vel leviore laborans morbo ægrotus, graviore & mortali exponitur.

VIII. Aliud est Dei jubentis, aliudve Superioris Imperium, aliud Conservi secundum misericordiam Charitatis, quæ à Deo est illi inspirata, fidele consilium. Consilio si uti nolueris, minùs boni adipisceris, sed nil mali perpetrabis: sed si Domini præcepto, aliudve Superioris, non obedis, peccas.

C. 3. CAUS. XIV. QUÆST. I.

REGULÆ RATIO. Consilium est de de meliori Bono, Præceptum verò de Bono necessàrio.

IX. Non omne licitum expedit, sed tunc tantum, quandò ex illo nullum inferitur Salutis impedimentum.

C. 9. CAUS. XXVIII. QUÆST. I.

REGULÆ RATIO. Incommodum ex re in felicità nascens, illam pro accidente circumstantia illicitam facit. Hac Regula defumi videtur ex 1. ad CORINT. C. VI. v. 12. 13. C. X. v. 20. & 21. *Omnia mihi licent, sed omnia non expediunt.*

X. Utilius Scandalum nasci permittitur, quàm Veritas relinquatur.

C. 3. *de Reg. Jur.*

REGULÆ RATIO. Minus Malum præferendum majori.

ARTICULUS. III.

De Præceptoris circà Mores Regulis.

OBSERVATIO.

Non alia leguntur in Jure Canonico Præceptoria circà Mores Regula, quàm istæ.

I. CUM quid præcipitur, omnia, quæ ex illo sequuntur, præcipiuntur.

Colligitur è C. 39. *de Reg. Jur. in VI. R. 11. Prohibit.*

REGULÆ RATIO. Consequentias Principium continet.

II. Plus timeri solet quod specialiter injungitur, quàm quod generaliter imperatur.

C. 6. *de Hereticis* huc pertinet R. 6.

III. In dubiis semitam debemus eligere tutiorem.

Vocatur hęc semita tutior, quæ à peccato certò removet, minùs tuta quæ peccati periculo exponit. C. 12. 18. *de Hom. vel Clem. 1. de verb. signif. C. 3. de Sponsalib. C. 4. De Pœnit. DIST. VII.*

REGULÆ RATIO. Nullum Malum est peccato comparandum, idcirco cuilibet nos exponere debemus, ut peccatum vitemus.

IV. Non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.

C. 5. *de Usur. C. 4. de Reg. Jur. in VI.*

REGULÆ RATIO. Injusta rei alienæ detentio, qualis sit, dùm quod restitui potest, non restituitur, mortale peccatum est. Peccatum autem mortale remitti non potest, alio non remisso, ideò omne peccatum retinetur, dùm injustè aliena res detinetur.

V. Qui gravius excedit, gravius est puniendus.

C. 12. *de Hæret. C. ult. de Exces. Præl.*

Clara est REGULÆ RATIO. Commetienda enim est Pœna cum Culpâ.

VI. Quantò Quis melior est, tantò in Sacris Officiis obeundis aptior est, idcirco aliis præferendus.

C. 26. CAUS. XVI. QUÆST. I.

REGULÆ RATIO. Præcipua Dispositio ad Sacra Officia est Morum probitas.

VII. Non tantum attendenda sunt quæ fiunt, quantum quo animo fiunt.

C. 1. CAUS. XV. QUÆST. VI.

REGULÆ RATIO. In Moralibus Bonum, & Malum præcipue pendet ex intentione, ut patet MATTH. C. VI. v. 22. 23.

VIII. Dubia circà Proximi mores sunt in meliorem partem interpretanda.

C. 2. *de Reg. Jur.*

REGULÆ RATIO. Charitas exigit, ut præsumatur bonus qui non probatur malus. Adde quòd Proximus non manifestè malus, est in possessione boni nominis, ideòque in dubio pro eo judicandum.

IX. Defeat Peccator, quia offendens in uno, factus est omnium Reus.

C. 9. *ibid.*

Loquitur Regula de omni peccati mortalis Reo, eumque flere jubet, tanquam, omnium peccatorum conscium; idque, quia ergà Cæli amissionem & Charitatis violationem, quolibet mortali peccato finis quasi Rei omnium Peccatorum: quodlibet enim Charitatis vinculum rumpit, Cælumque claudit æquè ac cuncta simul, adeò ut qui unum tantum committit, non minùs Charitate privetur, Cæloque, si in eo decedat, quàm qui omnia simul commisit.

X. Non potest esse Pastoris excusatio, si Lupus comedit, & Pastor nescit.

C. 10. *ibid.*

REGULÆ RATIO. Super Gregem debet vigilare Pastor, ne ulla Ovis ipsius Curæ commissa pereat.

XI. In Officiis Charitatis primo loco illis tenemur obnoxii, à quibus Beneficia accepisse cognoscimus.

C. 7. *de Testam.*

REGULÆ RATIO. Undè exeunt flumina huc revertuntur.

XII. Deo Servientibus Beneficium negare non convenit.

C. 12. CAUS. XI. QUÆST. I.

REGULÆ RATIO. Omni petenti, da: multò ergò magis id justo utilique labore Merentibus applicandum.

XIII. Veritatis est Regula, ut nihil facias tui commendandi gratiâ, quò alius minor fiat, neque si quid Boni habeas, ad deformationem alterius & vituperationem exerceas.

C. 13. CAUS. XI. QUÆST. III.

REGULÆ RATIO. Proximum sicut teipsum diligere teneris.

XIV. Ad rectè judicandum de rerum pretereuntium usu, attendendum quid Locis, Temporibus, Personis conveniat.

C. 1. DIST. XLI. in quo leguntur exempla convenientissima, sicut etiam in C. 2. 3. 4. 5. *ejusd. DIST.*

REGU-

REGULÆ RATIO. His circumstantiis, ut & finis circumstantiâ, bonus vel malus fit istarum rerum usus.

XV. Non decet alii te fecisse, quod ab alio fieri tibi nolles.

C. 13. de Majorit. Simile quid habetur. C. 2. de mutuis Petition. C. 37. de Excom. l. 5.

REGULÆ RATIO. Christi autoritas.

XVI. Plus est Deo, quam Homini deferendum.

C. 37. de Excomm. l. 5.

REGULÆ RATIO. Spiritus Sancti impetro testimonium *Aff. IV. v. 19. Aff. V. v. 29.*

XVII. Non satis est bene velle, sed etiam benefacere oportet, nec satis est iterum benefacere, nisi id ex eo bono fonte, hoc est ex bonâ voluntate proficiatur.

C. 14. D. 86. R. 19.

XVIII. Benefacere nemo potest, nisi elegerit, nisi amaverit, quod est in liberâ voluntate.

C. 33. CAUS. XXIII. QUÆST. V.

REGULARUM XVII. & XVIII. RATIO. Sicut Cupiditas est omnium Malorum radix, sic Caritas fons est omnis Boni.

XIX. Nisi fiat quod Bonum est, à Malo abstinere non sufficit.

Clem. 3. de penis. l. 5. C. 18. CAUS. XXII. QUÆST. V.

REGULÆ RATIO. Bonum fac & declina à Malo.

XX. Ad veritatem vitæ pertinet, ut id quod exterius agitur, interiorem mentis dispositionem & habitum repræsentet.

Clem. 1. de verb. signif. R. 16.

REGULÆ RATIO. Alias exterior actio est mendacium, simulatio & hypocrisis.

XXI. Attendere non debemus solum quid factum sit, sed potius quid faciendum.

C. 27. de Elect.

REGULÆ RATIO. Exemplis Lex est præferenda.

XXII. Non solum quod Malum esse dignoscitur, sed & omne, quod speciem habet Mali à veris Perfectis specialiter vitandum est.

Clem. 1. de verb. signif.

REGULÆ RATIO. Perfecti sunt cæterorum specula, quæ omni carere debent maculâ, etiam apparenti.

XXIII. Operari nunquam licet contra Conscientiam, quæ certa judicatur.

Qualis de qua C. 44. de Excomm. C. 13. de Restit. Spoliat. C. 35. de Simon. C. unic. de Scrutinio.

Hinc, potius sustinenda sunt Ecclesiæ Censuræ, quam quod certò scimus à Deo nobis prohibitum, jubente Ecclesiâ ex errore Facti, faciamus.

REGULÆ RATIO. Conscientia hujusmodi est proxima actionum nostrarum Regula.

XXIV. Conscientia levis, vel temerariæ credulitatis, præcipue ad sui Pastoris consilium explodi debet.

C. 44. de Excom. Extravag. 1. de verb. signif. Joann. XXII.

XXV. Ortum ex scrupulo, peccandi periculum non evades, nisi deponas errorem.

C. 35. de Sim.

REGULÆ XXIV. RATIO. Manente causâ manet effectus, quandiu autem manet error, manet peccandi periculum, quod ex illo oritur.

REGULÆ XXV. RATIO. Constitutus est à Deo Pastor ut ducat, ideòque consulti in dubio Pastoris consilia sequenda sunt.

XXVI. Manente circa actionem faciendam dubio, ab eâ est abstinendum.

C. 24. de Rescript. C. 2. de Secund. Nupt.

REGULÆ RATIO. Ad hoc, ut mihi agere liceat, oportet, ut moraliter certus sim de actionis meæ Bonitate.

XXVII. Cum plures sunt circa eandem rem opiniones, probabilior sequenda est.

Probabilior autem est, quæ meliori nititur ratione, quæve Doctorum tam Antiquorum, quam Modernorum Theologiæ conformior. *Clem. 1. de Sum. Tri. §. 3. C. 4. de Feriis §. 1.*

REGULÆ RATIO. Opinio hæc ad veritatem, quæ sequenda est, propius accedit.

XXVIII. Communis utilitas, Privata est præferenda.

C. 18. de Regularib.

REGULÆ RATIO. Majus bonum minori prædiligendum est.

XXIX. Superiori magis curandum est, ut Leges ferventur, quam ut constituantur.

C. Unic. de Regular. in VI. §. Utr.

REGULÆ RATIO. Legum Conditor circa illarum observationem negligens, peccandi materiam plurimis subministrat.

XXX. Quisquis præceptis non obtemperat, justis vel non evidenter injustis, Reus est, & Debitor poenæ.

C. 3. CAUS. XIV. QUÆST. I.

REGULÆ RATIO. Peccati stipendium poena.

XXXI. Exigit Perverforum audacia, ut non solâ prohibitionem contenti sint Superiores, sed etiam delinquentibus poenam imponant.

C. 2. de Censib. in VI.

REGULÆ RATIO. Dignum est, ut quos Dei timor à Malo non revocat, saltem coerceat severitas Disciplinæ.

XXXII. Rectorum negligentia, dum spem impunitatis permittit, multam nutrire pestilentiam consuevit in Subditis.

C. 7. de Elect. §. ult. Extravag. Joann. XXII. de penis. C. 2. D. 62.

XXXIII. Quod dicit Apostolus, dimittendum Conjugem potius, quam Christum. hoc de Parentibus, de Filiis, de Fratribus est dicendum.

C. 7. CAUS. XXVIII. QUÆST. I.

REGULÆ RATIO. Qui non odit Patrem suum, aut Matrem suam, non est in Deum dignus, ait *Christus* MATT. C. X.

XXXIV. Quod neque contra Fidem, neque contra bonos Mores injungitur, indifferenter est habendum & pro eorum, inter quos vivitur, Societate est servandum.

C. 11. DIST. XII. §. 2. ex S. Augustino R. 6. permiss.

REGULÆ RATIO. quoad secundam partem, Monstrum est Membrum, quod suo non convenit Corpori.

Quoad primam, quod Fidei vel Moribus bonis non adversatur, non est malum, ideòque quidquid Superior circa hujusmodi res præcipiat, servandum.

Hinc cum quisque subdatur Ecclesiæ, in quâ degit, eo modo agere debet, quo Ecclesiam istam agere viderit, S. Augustinus id probat ex S. Ambrosii Decisione, proprium suum exemplum allegantis. §. 1.

XXXV. Afflicto non est addenda afflictio.

C. 2. CAUS. VII. QUÆST. I. C. 5. de Cler. agrot. *ibid.*

RATIO REGULÆ. Misericordie miserandum.

XXXVI. Diversitatem Corporum sequitur diversitas Animorum, ideòque non sunt omnes Animi eodem modo regendi, curandive; sicut nec Corpora eodem modo sunt alenda, curandave.

C. 5. de Concess. Preb.

REGULÆ RATIO. Qui hanc non servant Regulam se ridendos æque præbent, ac Sutores, qui eundem cuius pedem calcem assuerent.

XXXVII. Bene judicandum de iis, qui agnoscunt culpam, ubi non est culpa.

C. 4. D. 5. C. 2. de observ. jejun.

REGULÆ RATIO. Bonarum Mentium est suas ibi culpas agnoscere, ubi culpa non est. Conscientiæ quoque

timoratae quodcumque in viâ Dei apparet devium expaveſcunt. *E. C. 4. §. Sancta. Clem. 1. de verb. ſignif.*

XXXVIII. Sanctius eſt paucos Bonos habere, quàm multos Malos.

C. 14. de etat. & qual.

Hinc, Qui præeſt, Subditorum probitati, quàm multitudini magis attendat.

REGULÆ RATIO. Si Cæcus Cæcum ducat, ambo in foveam cadunt; ut à Bonis bonum ſperandum, ſic à Malis malum timendum; Arbor bona bonos fructus facit, Arbor mala malos. *MATT. C. VII.*

XXXIX. Eo quis corpiendus eſt modo, quo peccavit, clàm, ſi clàm; palàm, ſi palàm peccavit. *C. 19. Cauſ. II. Quæſt. I.*

REGULÆ RATIO. Alioquin injuſta vel vana correctio: injuſta, ſi publicè arguatur privata culpa: vana, ſi clàm corrigatur delictum publicum, natum enim ex delicto ſcandalum non auferitur.

XL. Benè loquendo inimicitia extinguenda (*ad-dendum*) & beneficiendo.

C. 88. CAUS. XI. QUÆST. III.

REGULÆ RATIO. Malefactis & Maledictis inimicitia generantur; atqui contrarium contrario curatur.

XLI. Integritas Præſidentium, Salus eſt Subditorum, totiùs Familiæ ſtatus & ordo nutat, ſi quod requiritur in Corpore, non inveniatur in Capite.

C. 5. DIST. LI.

REGULÆ RATIO. Quod à Prælatis agitur, facile trahitur à Subditis in exemplum *C. 7. de voto &c.*

XLII. Cùm duo occurrunt peccandi pericula, majori minus præferendum eſt.

C. 4. 7. CAUS. XXII. QUÆST. IV. C. 1. 2. 20. DIST. XIII.

Hinc, ſi quæ Mulier falſò exiſtmet, vitam ſibi vel Familiæ ſervandam furto vel adulterio, furtum adulterio præferat. Si quis juramentum illicitum ſervandum putans, perjurio vel homicidio exponatur, quod ex his peccatis ſibi minus videtur, eligat. Nul-lus autem in ſimilibus caſibus eſſe poteſt, niſi ex ignorantia vincibili, quæ ideò à peccato non excuſat. Exemplum iſtud eſt in *Can. 1. 2. cit.* In 2. verò ſunt alia, quæ ad rem optimè faciunt.

REGULÆ RATIO. Quò majus eſt periculum, eò majus eſt malum, ideòque magis vitandum.

XLIII. Injuſta Juſti maledictio, ut præmium eſt habenda.

C. 890. CAUS. XI. QUÆST. III.

REGULÆ RATIO. Prodeſt patienter ferenti, præbet ſiquidem merendi materiam, ideòque præmium recipiendi.

XLIV. Alienum poſſidere videtur qui partis non utitur, vel malè utitur.

C. 11. CAUS. XIV. QUÆST. IV.

REGULÆ RATIO. Rebus ſuis Bonus utitur, & benè utitur; alieno autem uti non audent: Malum verò permittit Deus alieno abuti, & neceſſario illius uſu interdum ex avaritiâ abſtinere, idque in penam peccati, quo alienum retinet.

XLV. Sana Ratio Exemplis eſt anteponenda. *C. 11. d. 9. Eadem eſt ac 20. hujus Tituli.*

REGULÆ RATIO evidens eſt; Exempla ſiquidem ſanæ Rationi contraria, prava ſunt, proindeque non ſequenda.

XLVI. In Dubiis & Obſcuris ſequendum eſt, quod nec Præceptis Evangelicis, nec SS. Patrum Decretis contrarium eſt.

C. 2. DIST. IV.

Dubitatur v. gr. an omne Mutuum eſſe debeat gratuitum; fundamentum dubii eſt, vel numerus, vel autoritas Doctorem, vel rationum pondus, quibus offendi-tur ex unâ parte, ſolum Charitatis Mutuum gratis dandum, & ex aliâ, id omni Mutuo con-

venire: in hoc dubio non eſt ſequenda prima opinio, utpotè contraria Præcepto Evangelico, *Dare nil indè ſperantes*, quod abſolutum & generale eſt, ac SS. Patrum Decretis, quæ in hoc inter Mutua non diſtinguunt.

Quod in Regulâ dictum eſt de SS. Patrum Decretis, ad ea reſtringendum eſt, quæ Sacrorum Librorum Decretis adverſari non videntur.

REGULÆ RATIO. Scripturæ autoritas potior eſt, quàm cujuſvis aliùs.

XLVII. Non eſt à reâ viâ recedendum propter Perditorum convitia.

C. 10. DIST. XLVII.

REGULÆ RATIO. Qui vult Hominibus placere Malis, Chriſti Servus eſſe nequit. *ibid.*

XLVIII. Inferioris Culpa imputanda Superiori, qui, cùm poſſit, illam non impedit.

C. 1. 3. DIST. LXXXVI.

REGULÆ RATIO. Facientis culpam procul dubio habet qui, quod poteſt corrigere, negligit emendare. *ibid.*

XLIX. Ex rerum uſu judicandum non eſt, an bonæ, malæve ſint.

Vid. 99. Regul. Commun. C. 9. CAUS. XIV. QUÆST. V.

REGULÆ RATIO. Poteſt quis re malâ benè, bonâ malè uti.

L. Cum Honoris augmento, cura Sollicitudinis crefcere debet, ut veſtium cultui actionis ornamenta convenient.

C. 9. DIST. C.

REGULÆ RATIO. Honor eſt laboris ſtimulus, ſicut & merces.

LI. Rationis ordo exigit, ut, qui ſibi vult, ab alio juſtitiam exhiberi, ei non debeat, quod juſtum eſt, denegare.

C. 3. de mutuis petitionib. in 2. Colleſt.

REGULÆ RATIO. Diliges Proximum ſicut te ipſum; qui Proximo negat, quod ab eo exigit, exemplo ſuo ad denegandum movet.

C A P U T I I I.

Quæſtiones circâ ipſas Juris Canonici Regulas.

Circâ has Regulas, iſta duo tractanda ſuperſunt, **C** 1. *Quæ ſit illarum connexio cum reliquo Jure Canonico.* 2. *Quæ ſit illarum connexio cum Jure Naturali:* Utrumque autem paucis expedietur.

Ad 1. ergò dicendum, 1. ipſas Juris Canonici Regulas nullam habere connexionem cum illâ hujus Juris Parte, quæ Fidei Dogma tangit; qualis eſt quæ de Fide Catholica, Summâ Trinitate, & de Sacramentis tractat; nulla eſt ſiquidem iſtarum Regularum, quæ Fidem reſpiciat, undè ſit, ut ferè nullam etiam habeant connexionem cum illâ Juris Parte, quæ Mores ſpectat, quatenùs Fide reguntur, qualis eſt quæ circâ Sacramenta, ſimiliaque ſupernaturalia, præcepta tradit. Reſtringitur poſterior Pars hujus obſervationis propter iſtas Regulas. 1. Malæ fidei Poſſeſſor numquam præſcribit. 2. Non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. 3. Venia non datur niſi Correcto: hæ enim Regulæ, aliæve ſimiles contingunt Mores, prout Fide reguntur, cùm 1. definitum ſit à Concilio Generali Lateranenſi IV. *C. ult. de Præſcript. & deductum ſit ex Divo Paulo dicente: Quod non eſt ex fide, ſeu conſcientiâ, peccatum eſt.* Duoque alia ſunt Axiomata Sacramentum Pœnitentiæ proximè reſpicientia.

2. Iſtas Regulas connexionem maximam habere cum illa Juris Parte, quæ circâ Diſciplinam verſatur, Moresque, prout Ratione reguntur, quæque aliis omnibus longè major eſt. Omnes etenim, paucis exceptis, directè pertinent, ad Judicia, ad Beneficia, ad